

БЛЯНЪТ НА ЛИТЕРАТУРНИЯ ИСТОРИК

Славчо Иванов. *За поезията*
в Нова България. С., 1999. 198 с.

Тази критическа книга на Славчо Иванов е израз на неговата добротворна мъдрост – не само защото той събира поетическите идеи от края на XIX век и ги осмисля в края на XX, а защото чрез тях постига синтез, който ни е необходим, за да мислим за традициите в литературата като душевно предразположение за бъдеще. Той е отворил чувствителността си на изследвач, който иска да пренесе в XIX век добрата енергия на изкуството ни – може би затова при Пенчо Славейков той съчетава пътя и съня, постигани като видения. В критическата мисъл на Славчо Иванов се откроява една характерна особеност, която му позволява да прави своите открития – той не тръгва с предварителни предубеждения към литературните явления и не се стреми да създава чрез тях йерархия или канони. Авторът търси плътността на духовния живот през определена епоха и съотнася идеите и мотивите, за да открие тяхното взаимопроникване. Така Вазов и Величков зазвучават чрез вътрешния си свят, чрез модерността на духовните си прозрения, а Славейков се оказва техен съсед по блян и мечтание.

В книгата “За поезията в Нова България” се разрешава един интересен проблем за свързаността на великите ни поети с тяхното време. Още Белински развива тезата, че геният работи за вечността и потомството и не може

да бъде разбран от съвременниците си. Поради тази причина според Ю. Лотман се явяват “достъпни гении”, които са разбираеми за читателите от своето време и предсказуеми за критиката. Славчо Иванов предпочита да развива обратната теза – как в епохата са взаимопроникнати “недостъпните” и “достъпните гении”. Подобно на Пенчо Славейков той предпочита да открива естетическите и философските съзвучия като симфония, изпълнявана от оркестър с различни гласове. Поезията на Иван Вазов, Константин Величков, Стоян Михайловски, Кирил Христов, Трифон Кунев, Пенчо Славейков, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов е осмислена като “полифоничната музикална оркестрация на едно диалектически хетерогенно изкуство” (с. 187). Ето защо, когато проследява “посоката на промените” и търси “преображенията на поета”, Славчо Иванов не се стреми да противопостави авторите, а да види как модерното, индивидуалното, идеалистичното преоткриват традиционното, колективното, реалистичното. Този аналитичен подход изследвачът обяснява с нагласата си да улавя “преходни фиксации”, тъй като за литературните явления от края на ХІХ век (Вазов, Величков, Михайловски) не може да се каже, че са “етап от строго идеален теоретичен тип и понятийна квалификация” (с. 14). Изхождайки от тая теза, изследвачът успява да види как става откъсването от традиционното и как се възприемат модерното и европейското, така че да не се изгубят българското звучене и откритията на националния ни характер. За мене тези постановки на Славчо Иванов имат почти целебен израз, тъй като и аз по своята българска критическа нагласа съм търсил повече опозициите, отколкото взаимопроникването. “В траекторията на процесите – отбелязва авторът – опозицията млади – стари не е полюсно разграничителна, тя е и обединителна, защото се оказва, че старите също се вписват в редиците на младите (с. 44).

И в предходните книги на Славчо Иванов, и в тази очарова неговото чувство към текста. Критикът не е погу-

бил свежестта си на читател – съхранил е възторга към поезията и в находчивите му интерпретации чистият патос е като утринен лъч, който събужда представите ни за изкуството с благи намерения. Когато прочетем главата “Пътят... истината, животът”, разбираме, че това заглавие не е поза, а израз на духовно състояние, без което нито пътят, нито истината биха били одарени с живот. Със свойствения си усет за мярка Славчо Иванов е помислил и за приобщеността на читателя към книгата и за раздялата с него. Затова е поставил в края размислите си за нощта в българската поезия, за да усетим “орфическата тайнственост на Сътворението, дошла посредством любовта – начало на света”. С тази идея за поезията като обич авторът ни дарява с нова надежда за просветлението на човешката ни и българска природа – това е блянът на литературния историк...

Радослав Радев

“КАРТИНАТА ЗА СВЯТ” В СТАРОБЪЛГАРСКИТЕ ИСТОРИКО-АПОКАЛИПТИЧНИ ТЕКСТОВЕ (XI – XIII ВЕК)

Тодор Моллов. *Мит – епос – история.*

*Старобългарските историко-апокалиптични сказания
(992 – 1092 – 1492). Университетско издателство*

“Св. св. Кирил и Методий”.

Велико Търново, 1997. 256 с.

В монографията е предложен системен прочит на няколко старобългарски творби от епохата на византийското владичество (Български апокрифен летопис, Видение Данилово, Тълкувание Данилово, Видение Исайево, Сказание Исайево, Откровение на Псевдо-Методий Патарски), които са обособени в общо поле от взаимно-